

Handläggare: Matilda Ekström Sundberg
Telefon: 08-508 10 035

Till
Östermalms stadsdelsnämnd

Förslag till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd

Förslag till beslut

Förslag till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd godkänns med beaktande av förvaltningens synpunkter.

Göran Månsson
stadsdelsdirektor

Inger Outzen
t.f. programchef

Sammanfattning

Kommunfullmäktige gav den 8 december 2006, i samband med behandlingen av budget 2007 för Stockholms stad, kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra en översyn av riktlinjerna för ekonomiskt bistånd, bl.a. i syfte att införa krav på motprestation som huvudregel. Nuvarande riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd beslutades av kommunfullmäktige 1999 och justerades senast 2 juni 2004. Ny politisk inriktning i staden, ändringar i lagstiftning samt andra förändrade förutsättningar har aktualiserat behovet av reviderade riktlinjer. Ett förslag till nya riktlinjer har nu presenterats.

Arbetslinjen ska gälla; alla som kan arbeta och försörja sig själva, helt eller delvis, ska inte längre vara bidragsberoende. Förändrade regler föreslås för när ekonomiskt bistånd ska beviljas till SL-kort. Det föreslås preciseringar när det gäller att godkänna vissa kostnader såsom elförbrukning, lösöresbelopp i hemförsäkringen och bostadsstorlek. Nya avsnitt har införts gällande personer som tillfälligt vistas i kommunen, om kontraktsvård och om bistånd till spelberoende. Ett avsnitt om EU-medborgare har omarbetats enligt de nya EU-reglerna och ett avsnitt om ekonomiskt bistånd till egenavgifter vid institutionsboende och sjukhusvård har förtydligats.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom programområdet Socialtjänsten.

Bakgrund

Kommunfullmäktige gav den 8 december 2006, i samband med behandlingen av budget 2007 för Stockholms stad, kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra en översyn av riktlinjerna för ekonomiskt bistånd, bl.a. i syfte att införa krav på motprestation som huvudregel. Nuvarande riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd beslutades av kommunfullmäktige 1999 och justerades senast 2 juni 2004. Ny politisk inriktning i staden, ändringar i lagstiftning samt andra förändrade förutsättningar har aktualiserat behovet av reviderade riktlinjer. Översynen av riktlinjerna har genomförts av en arbetsgrupp under ledning av stadsdelsdirektör Gillis Hammar. I arbetsgruppen har funnits representanter för socialtjänstförvaltningen liksom stadsledningskontorets finans- och juridiska avdelningar samt Skärholmens stadsdelsförvaltning.

I förslaget framgår att den s.k. *arbetslinjen* ska gälla; alla som kan arbeta och försörja sig själva, helt eller delvis, ska inte längre vara bidragsberoende.

Ekonomiskt bistånd är inte, och ska inte bli, ett nytt socialförsäkringssystem utan ett skyddsnät som träder i kraft när alla andra försörjningsformer fallerat.

Det ska löna sig för människor att gå från bidragsberoende till egen försörjning. Det måste vara ett respektavstånd mellan att försörja sig på arbetsinkomster och att leva på ekonomiskt bistånd.

Enligt stadsledningskontoret finns skäl att ytterligare överväga hur stadens system bör vara utformade för att undvika negativa marginaleffekter av att gå från bidragsberoende till arbete, dvs. varje krona som en biståndstagare tjänar genom arbete, riskerar att minska bidraget med lika mycket. För att inte skicka felaktiga signaler om värdet av eget arbete, har staden därför t.ex. valt att undanta barns och ungdomars inkomster från sommarjobb, från det sammanlagda beräkningsunderlaget när familjens rätt till ev. ekonomiskt bistånd ska bestämmas. Det vore olyckligt om unga människor tidigt lär sig att arbete inte lönar sig. Av samma skäl vore det olyckligt om den som genom egna insatser och jobbtorget ansträngningar får ett arbete inte upplever en förbättrad ekonomisk situation. En person som går från försörjning genom bidrag, till försörjning genom eget arbete ska inte behöva få sämre ekonomi. Det skulle riskera att allvarligt försämma motiven att själv anstränga sig, framför allt om de jobb som omedelbart står till förfogande är på timbasis eller deltid.

Syfte

Syftet med riktlinjerna är att det ska vara likabehandling i staden när det gäller såväl bidragsnivå och förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd, som insatser vilka ska erbjudas från socialtjänstens sida. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för arbetet.

De nya riktlinjernas utformning jämfört med nuvarande riktlinjer

Det finns fyra viktiga förändringar i förslaget till nya riktlinjer:

- Försörjningsstödet ska vara ett strukturerat stöd för att uppnå egen försörjning och stärka den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.
- Den som får försörjningsstöd ska vara beredd att jobb i hela Mälardalen.
- Vid missbruk av försörjningsstödet ska lagens regler om matkuponger eller rekvisition tillämpas som en del av försörjningsstödet.
- Godkännande från hyresvärden ska krävas för hyresersättning för andrahandsboende.

I riktlinjernas två inledande avsnitt anges ramar, utgångspunkter och viktiga perspektiv för arbetet, samt ett förtydligande av uppdraget. I de följande avsnitten följer en mer fördjupad beskrivning av hanteringen av vanligt förekommande situationer och behov samt förutsättningarna för olika grupperns rätt till ekonomiskt bistånd, vilka motprestationer som kan ställas. I sista avsnittet anges anvisningar för ärendehandläggningen.

Förändringen när det gäller bidrag till SL-kort innebär att SL-kort beviljas enligt vad som anges i 4 kap 3 § socialtjänstlagen om ekonomiskt bistånd. Där anges att ekonomiskt bistånd lämnas för skäliga kostnader för arbetsresor. I praktiken innebär detta att SL-kort beviljas om det finns behov av att kunna resa till arbetet eller för att kunna delta i regelbundna aktiviteter för att komma i arbete. SL-kort beviljas också om behov av regelbundna resor bedöms finnas av andra skäl, exempelvis för att kunna delta i behandling och rehabiliteringsinsatser. I anslutning till detta föreslås ett rimligt gångavstånd, med utgångspunkten 3 km, som utgår från grundskolans regler för elever.

För att uppnå mer likartade bedömningar föreslås preciseringar när det gäller att godkänna vissa kostnader såsom elförbrukning, lösöresbelopp i hemförsäkringen och bostadsstorlek. En tidsgräns föreslås vid bistånd i form av magasineringskostnad.

Avsnittet om ekonomiskt bistånd till egenavgifter vid institutionsboende och avgift vid sjukhusvård har förtydligats liksom avsnittet om ekonomiskt bistånd till begravningskostnad. Gällande tandvård har ett förtydligande om narkostandvård gjorts. När det gäller telefonabonnemang föreslås mobiltelefon kunna ersätta stationär telefon om inte särskilda skäl föreligger. Nya avsnitt har införts gällande personer som tillfälligt vistas i kommunen, om kontraktsvård och om bistånd till spelberoende. Avsnittet om EU-medborgare har omarbetats enligt de nya EU-reglerna.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen anser att tydliga riktlinjer är mycket positivt och kan bidra till en mera enhetlig bedömning i hela staden av hur och när ekonomiskt bistånd beviljas.

Ekonomiskt bistånd är inte, och ska inte bli, ett nytt socialförsäkringssystem utan ett skydds nät som träder i kraft när alla andra försörjningsformer fallerat. Därför är det

viktigt att incitamenten är sådana att det lönar sig för människor att gå från bidragsberoende till egen försörjning, exempelvis att ungdomars arbetsinkomster inte räknas in när försörjningsstödet ska beräknas för en familj.

Det måste finnas en skillnad i krontal mellan att försörja sig på arbetsinkomster och att leva på ekonomiskt bistånd. Riktlinjerna bör kompletteras i detta avseende, exempelvis bör det utredas om en något förhöjd normberäkning är lämpligt under en övergångstid för den som arbetar, också med hänsyn till merkostnader utöver resor till och från arbetet. Nya riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd är dock inte tillräckligt för att undvika negativa marginaleffekter av att gå från bidragsberoende till arbete. Det är nödvändigt att ekonomiskt bistånd samordnas med samhällets övriga bidragssystem.

Förvaltningen instämmer i förslaget att socialtjänsten ska få ställa andra krav på sökande av ekonomiskt bistånd, än de krav som ställs på arbetslösa, t.ex. när det gäller vid *allvarligt missbruk eller svår psykisk ohälsa*. Då kan insatser från andra enheter eller från landstinget behövas. Likaså kan andra insatser behövas vid ett avslagsbeslut.

Förvaltningen instämmer även i förslaget att avståndet 3 km kan tjäna som en utgångspunkt för *rimligt gångavstånd vid ansökan om SL-kort*, liksom i förslaget att *vägledande boendestandard* är ett rum per person, vuxen eller barn.

Vid *andrahandsuthyrning* bedömer förvaltningen att ett andrahandskontrakt ska styrkas av fastighetsägaren, och inte enbart av förstahandshyresgästen. Det framgår inte av förslaget vad som menas med "hyresvärden". Är det inte möjligt med ett sådant styrkande bör hembesök göras. Försäkringskassans norm för genomsnittshyra ska vara vägledande.

I syfte att förebygga uppkomsten av hyresskulder föreslås att den sökande av ekonomiskt bistånd som huvudregel ska *styrka att föregående månads hyra är betald*. Förslaget kan mycket väl ge avsedd effekt, men å andra sidan kan det också uppfattas som ett ifrågasättande av den enskildes förmåga att ta eget ansvar. Frågan uppkommer om även betalning av andra kostnader/räkningar, t ex elräkningen ska styrkas. Förvaltningen befarar att detta kan stå i motsättning till att en strävan att stärka den enskildes förmåga till eget ansvar, vilket är riktlinjeförslagets tydliga utgångspunkt. Socialtjänstens arbetsmetoder ska inte utgå från en uppfattning om bidragssökandes oförmåga. Tvärtom ska ansvaret överlämnas till den enskilde, om inget motsäger att denne har förmågan. Utifrån *barnperspektivet* är det särskilt angeläget att uppmärksamma en hyresskuld, som kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrars sida, vilket nämns i förslaget.

I avsnittet som behandlar *hemutrustning* föreslås att bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning beviljas vid behov till sökande med *mer än 6 månaders behov av försörjningsstöd*. Detta kan vara en bra vägledning, men bidragstiden bör inte vara avgörande, utan det behov som fastställs vid hembesök ska ligga till grund för beslut.

I avsnittet om *begravningskostnad* anser förvaltningen att det behövs en komplettering med avseende på den faktiska kostnaden för balsamering och arvode till begravningsbyrån.

I förslaget framgår att bistånd till stämpelavgifter inte ska beviljas – förvaltningen anser att det ska framgå i riktlinjerna att inte heller *bistånd till pass* ska beviljas.

Vad gäller *läkemedel* stödjer förvaltningen förslaget att endast kostnader för av staten rabatterade läkemedel ska godkännas. I avsnittet om *tillgångar* sägs att alla former av bosparande och även dyrbara konst- eller samlarföremål är realiserbara tillgångar, vilket förvaltningen stödjer.

I avsnittet om *resor i samband med umgänge med barn* anser förvaltningen att högst en resa per månad som huvudregel ska godkännas inom Norden. Vid bedömning av *skolkort hos SL för barn i grundskolan* anser förvaltningen att socialtjänsten bör ha samma bedömningsgrunder som grundskolan.

När en sökande aktualiseras ska fokus ligga på att undanröja arbetshindret enligt förslaget. En sökande ska omgående hänvisas till socialtjänstens *arbetssökarverksamhet* för att få stöd i att ordna ett arbete i avvaktan en besöks tid hos en socialsekreterare. Förvaltningen bedömer att detta tillvägagångssätt är bra men att det också ställer krav på såväl en välfungerande mottagningsverksamhet som en arbetssökarverksamhet/jobbtorg för nya sökande.

Om en sökande har sagt upp sitt arbete och arbetslöshetskassan bedömer att det *inte* finns synnerliga skäl för detta, anser förvaltningen att den sökande *inte ska beviljas försörjningsstöd* om det inte är relevant av andra skäl.

Angående *EU-medborgare* bedömer förvaltningen att det behövs ytterligare förtydligande, exempelvis vad gäller för EU-medborgare som saknar inkomst, inte söker arbete men vistas i Sverige genom äktenskap med svensk medborgare.

I förslaget sägs att för att arbetsoförmåga ska godkännas vid sjukdom ska en person ha ett *relevant läkarutlåtande* som styrker oförmåga att arbeta eller delta i aktiviteter. Ett läkarutlåtande kräver en mer omfattande utredning av läkaren, vilket gör det är svårt för den enskilde att få ett sådant med kort varsel. Förvaltningen anser att ett krav på *läkarintyg* initialt bör räcka för att styrka arbetsoförmåga under en kortare tid. För den som är sjuk är det dock bra som förslaget säger; att insatser ska erbjudas i form av samverkan med konsultläkare, vårdcentral, psykiatrimottagning och försäkringskassa, och att den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas och medverka till arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om tidsbegränsad sjukersättning.

I förslaget framgår tydligt vad det innebär att stå till arbetsmarknadens förfogande. Förvaltningen stödjer förslaget att personer som får försörjningsstöd ska acceptera att pendla inom Mälardalen. Krav på att pendla eller flytta bör ställas hårdare på ensamstående personer utan barn. Hänsyn ska tas till partner i familjen. Förvaltningen instämmer i att hänsyn till barns situation *alltid* ska tas utifrån barnperspektivet, vilket ska finnas med och *dokumenteras* i allt arbete med försörjningsstöd, även vid beslut om avslag.

Att försörjningsstöd kan utbetalas i matkuponger till missbrukare i vissa fall är rimligt. Förvaltningen stödjer förslaget gällande omprövningsklausul vid bistånd till tandvård som gäller för flera månader. Klausulen föreslås läggas till alla beslut som sträcker sig över en månad.

Förvaltningen stödjer även riktlinjernas förtydligande av landstingets ansvar för psykisk ohälsa, som kan medföra olika former av beroende, som inte avser alkohol- och drogmissbruk, exempelvis spel- eller matmissbruk.

Vid utredning om *misstänkt bedrägeri* anser förvaltningen att alla misstankar om bedrägeri ska polisanmälas, enligt förslaget, men förvaltningen bedömer att polisens utredning ska belysa omständigheterna kring det misstänkta bedrägeriet.

Förvaltningens förslag

Förslag till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd godkänns med beaktande av förvaltningens synpunkter.

Bilaga

1. Förslag till reviderade riktlinjer.